دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تربت حیدریه

معاونت آموزش، تحقیقات و فناوری

مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

شیوه‌نامه اجرایی تعیین اولویت‌های پژوهش در آموزش

واحد: پژوهش در آموزش 1405

مسوول: دکتر مروارید ایرانی

۱. مقدمه و ضرورت

پژوهش در آموزش، ابزاری مؤثر برای تولید شواهد مورد نیاز سیاست‌گذاری و ارتقای کیفیت آموزش علوم پزشکی است. با توجه به محدودیت منابع، تعیین اولویت‌های پژوهشی بر پایه شواهد، نیازهای واقعی و مشارکت ذی‌نفعان ضروری است. این شیوه‌نامه با هدف ایجاد چارچوبی استاندارد، شفاف و قابل اجرا برای تعیین اولویت‌های پژوهش در آموزش تدوین شده است.

اصل راهبردی: اولویت‌های پژوهشی باید از مسائل واقعی آموزش علوم پزشکی آغاز شوند، با مشارکت ذی‌نفعان و بر پایه شواهد تعیین شوند و به موضوعات پژوهشی قابل اجرا تبدیل گردند.

۲. اهداف

- احصا نیازها و مشکلات واقعی حوزه آموزش علوم پزشکی
- هدایت و تخصیص منابع به مهم‌ترین نیازها
- هم‌افزایی پتانسیل‌های موجود در دانشگاه
- تلاش برای برقراری عدالت آموزشی
- تقویت ارتباط بین پژوهش و آموزش

۳. اصول حاکم

- **مبتنی بر شواهد**: استفاده از داده‌های معتبر و مستند
- **مشارکت ذی‌نفعان**: حضور مدیران، پژوهشگران، اساتید و دانشجویان
- **شفافیت**: مستندسازی فرایند و معیارها
- **عدالت**: توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر
- **پاسخگویی**: همسویی با نیازهای نظام آموزش علوم پزشکی
- **قابلیت اجرا**: امکان انجام پژوهش در چارچوب ظرفیت‌های موجود

- **بازنگری دوره‌ای**: به‌روزرسانی اولویت‌ها بر اساس تغییر نیازها

٤. معیارهای پنج‌گانه تعیین اولویت

۱. **ضرورت** (Appropriateness): مقوله‌های اخلاقی، جنبه‌های قانونی، تعهد سیاسی، کفایت اطلاعات موجود

۲. **مناسبت** (Relevancy): بزرگی مسأله، نیازهای جامعه، شدت و وخامت مسأله، فوریت، تأکید بر عدالت

۳. **احتمال موفقیت** (Chance of success): ظرفیت نظام برای انجام پژوهش، توجیه اقتصادی، پشتیبانی مالی

٤. **تأثیر نهایی پیامدهای پژوهشی** (Impact): به‌کارگیری پژوهش، تأثیر بر آموزش ، تأثیر بر اقتصاد/توسعه

۵. **مقبولیت و هزینه**: مقبولیت سیاسی و اجتماعی، هزینه‌اثربخشی

۵. فرآیند اجرایی (۹ گام)

گام اول: آماده‌سازی و تشکیل کمیته تخصصی پژوهش در آموزش

ابلاغ مسئولیت، اطلاع‌رسانی، تشکیل کمیته متشکل از نمایندگان دانشکده ها و متخصصان پژوهش در آموزش و آموزش پزشکی

گام دوم: تحلیل وضعیت آموزش و مرور شواهد موجود

بررسی شاخص‌های آموزشی، اسناد بالادستی، پژوهش‌های قبلی و استخراج شکاف‌های دانشی

گام سوم: نیازسنجی مشارکتی

جمع‌آوری دیدگاه‌های ذی‌نفعان (مدیران، اساتید، دانشجویان، کارشناسان)

گام چهارم: استخراج و دسته‌بندی نیازها

ادغام نیازهای مشابه، حذف موارد تکراری، طبقه‌بندی بر اساس حوزه‌های مختلف

گام پنجم: تبدیل نیازها به حیطه/زیرحیطه‌های پژوهشی

تدوین زیرحیطه‌های قابل پژوهش (نه عناوین طرح)

گام ششم: تعیین معیارهای اولویت‌بندی و امتیازدهی

تعیین معیارهای پنج‌گانه و وزن‌دهی به آن‌ها

گام هفتم: اجماع و تعیین اولویت‌های نهایی

برگزاری جلسات کمیته تخصصی، بحث و تبادل نظر، امتیازدهی و نهایی‌سازی براساس تکنیک گروه اسمی

گام هشتم: تدوین و انتشار سند اولویت‌های پژوهشی

تهیه لیست نهایی اولویت ها ، تأیید کمیته، ارسال به معاونت تحقیقات و فناوری و بارگذاری در وب‌سایت

گام نهم: پایش، ارزیابی و بازنگری

پایش مستمر، بازنگری دوره‌ای (هر ۳ تا ۵ سال)

٦. روش انجام کار در واحد پژوهش در آموزش (سال ١٤٠٥)

فرآیند تعیین اولویت‌ها در این واحد به شرح زیر انجام شده است:

١. **تولید گزینه‌های پژوهشی:** بر اساس مرور متون، نیازسنجی و تحلیل وضعیت موجود

٢. **تشکیل کمیته تخصصی:** متشکل از نمایندگان هر ۴ دانشکده و متخصصان حوزه پژوهش در آموزش

٣. **برگزاری ٤ جلسه:** با حضور اعضای کمیته تخصصی

٤. **استفاده از تکنیک گروه اسمی:** در مراحل بحث، تبادل نظر و امتیازدهی

٥. **نمره‌دهی بر اساس معیارهای پنج‌گانه:** اهمیت مسئله، اثربخشی، مناسبت و قابلیت انجام، مقبولیت سیاسی و اخلاقی، هزینه

٦. **نهایی‌سازی اولویت‌ها:** در همان کمیته تخصصی پژوهش در آموزش

۷. حیطه‌ها و اولویت‌های نهایی پژوهش در آموزش (۱۴۰۵-۱۴۰۶)

محور ۱: کیفیت آموزش بالینی و یادگیری فراگیران

۱. ارزیابی کیفیت آموزش پزشکی بر اساس استانداردهای ملی و بین‌المللی

۲. ارزیابی میزان انطباق برنامه‌های آموزشی با اهداف رشته و نیازهای جامعه

۳. طراحی و ارزیابی روش‌های یاددهی نوین در راستای ارتقاء مشارکت و یادگیری عمیق

۴. بررسی تطابق روش‌های تدریس با اهداف یادگیری دروس و رشته‌ها

۵. استفاده از روش‌های نوین ارزشیابی برای ارتقاء کیفیت آموزشی

محور ۲: ارزشیابی، پایش عملکرد و ارتقای اثربخشی

٦. توسعه و استانداردسازی روش‌های نوین ارزشیابی عملی و بالینی

۷. بازنگری و بهینه‌سازی فرآیندهای ارزشیابی عملکرد اعضای هیئت علمی

۸. ارزیابی برنامه‌های درسی با استفاده از نظرات دانشجویان

۹. بررسی کارایی نظام ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان

۱۰. بررسی هزینه-فایده برنامه‌های آموزش پزشکی در مقاطع مختلف

محور ۳: سلامت روان، انگیزه و محیط یادگیری

۱۱. بررسی انگیزه، رضایتمندی آموزشی و فرسودگی تحصیلی دانشجویان

۱۲. بررسی چالش‌ها، نیازها و فرسودگی اعضای هیئت علمی

۱۳. بررسی کیفیت و تأثیر خدمات رفاهی و مشاوره‌ای بر پیشرفت تحصیلی

۱۴. ارزیابی رضایتمندی دانشجویان از جو و محیط آموزشی (با تأکید بر مؤلفه عدالت آموزشی)

محور ٤: فناوری‌های نوین و هوش مصنوعی در آموزش

۱۵. کاربرد هوش مصنوعی و سیستم‌های آموزشی هوشمند (ITS) در علوم پزشکی

۱۶. ارزیابی اثربخشی چت‌بات‌ها و سیستم‌های راهنمای هوشمند در فرآیند یادگیری

۱۷. استفاده از شبیه‌سازهای مبتنی بر هوش مصنوعی برای آموزش مهارت‌های بالینی و تصمیم‌گیری

۱۸. ارتقای سواد دیجیتال اعضای هیئت علمی و دانشجویان

محور ٥: اولویت‌های استراتژیک و ملی

۱۹. تدوین و ارزشیابی مداخلات آموزشی با محوریت «جوانی جمعیت» و حمایت از فرزندآوری سالم

۲۰. سایر موضوعات نوآورانه مرتبط با چالش‌های اولویت‌دار حوزه آموزش پزشکی

8. نکات کلیدی

- این شیوه‌نامه برای تعیین زیرحیطه‌های اولویت‌دار پژوهشی طراحی شده است، نه عناوین اختصاصی طرح‌های پژوهشی.
- هر اولویت باید قابلیت تولید چندین سؤال پژوهشی را داشته باشد.
- مشارکت حداقل ۷۰ درصد از گروه‌های ذی‌نفع در فرآیند نیازسنجی توصیه می‌شود.
- مستندسازی کامل تمام مراحل (ابلاغ‌ها، صورت‌جلسات، فرم‌های امتیازدهی، گزارش نهایی) ضروری است.
- بازنگری دوره‌ای اولویت‌ها هر ۳ تا ۵ سال انجام شود.

تدوین‌کننده: واحد پژوهش در آموزش – مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی